

Riktlinje för pneumokockvaccination av vuxna

Syfte

Äldre personer (över 65 års ålder) och personer med vissa kroniska sjukdomar eller nedsatt immunförsvar löper ökad risk att drabbas av invasiva pneumokockinfektioner och bör därför erbjudas vaccination. Riktlinjen följer Folkhälsomyndighetens rekommendation.

Ansvar och omfattning

Vaccination kan ske på hälsocentral, specialistklinik eller via remiss till infektionsmottagningen för vaccination/råd kring vaccination. Personer med nedsatt mjältnfunktion (splenektomerade m.fl.) behöver även skydd mot meningokocker och remitteras till infektionsmottagningen för vaccination. Stamcellstransplanterade följer eget schema med ytterligare vaccindoser och handläggs i samråd mellan infektionsläkare och hematolog.

Vaccin ska beställas via ApoEx. Alla vaccinationer ska registreras i Svevac.

Kostnad

Från och med den 1 januari 2020 erbjuds personer som tillhör riskgrupp (definierat i detta dokument) kostnadsfri pneumokockvaccination utan besöksavgift. Detta inkluderar även dem som revaccineras efter splenektomi.

Icke riskgrupp	Besöksavgift. Avgiften tas även ut om vaccinationen utförs i samband med annat avgiftsbelagt besök hos någon vårdgivare.	Vaccinkostnad enligt upphandlat pris alternativt inköpspris från upphandlad apoteksaktör.
Riskgrupp (enligt smittskyddsläkarens riktlinje)	Ingen besöksavgift	Gratis vaccin
Särskilda fall* (se nedan)	Ingen besöksavgift	Gratis vaccin

*Vaccinationsavgift i särskilda fall

Efter diskussion med smittskyddsläkare kan pneumokockvaccination ges kostnadsfritt till anhöriga till personer som är bärare av penicillinresistenta pneumokocker.

Pneumokockvaccin

Det finns två typer av pneumokockvaccin. Vilket eller vilka vaccin som ska ges beror på ålder och eventuellt underliggande sjukdomar. De flesta riskgrupper är heterogena och många gånger behövs en individuell bedömning. En kombination av de två vaccintyperna antas ge förstärkt effekt. Antikroppssvaret blir bättre om konjugatvaccin ges före polysackaridvaccin. Behovet av revaccination med ytterligare doser av pneumokockvaccin är för närvarande inte fastställt. **Revaccination rekommenderas endast till personer med aspleni och kan övervägas till övriga riskgrupper.**

Trots att vaccination mot pneumokocker ökat ses ingen tydlig minskning av förekomsten av invasiv pneumokocksjukdom hos vuxna 65 år och äldre i Sverige. Detta beror på att serotyper som inte ingår i vaccinen har ökat sedan 2009, s.k. ”serotype replacement”.

Polysackaridvaccin (Pneumovax)

- Kapselantigen från 23 olika serotyper som historiskt svarat för ca 75-85 % av invasiv pneumokockinfektion hos barn och vuxna.
- Skyddseffekt mot invasiv pneumokocksjukdom hos äldre skattas till 50-70 %, ingen säker effekt har visats mot pneumoni.
- Ger inget T-cellsmedierat immunsvaret och därför inget immunologiskt minne.
- Inte immunogent för barn under 2 år.
- Gravt immunosupprimerade personer utvecklar inget eller dåligt immunsvaret.
- Risk för hyporespons med sämre antikroppssvar om man ger upprepade doser med kort intervall (< 5 år).

Konjugatvaccin (Prevenar 13, Synflorix)

- Konjugerat polysackaridvaccin
- Prevenar 13 innehåller skydd mot 13 serotyper och är godkänt för vuxna. Synflorix innehåller 10 serotyper och kan ges upp till 5 års ålder. För närvarande (oktober 2020) ges Synflorix inom det nationella barnvaccinationsprogrammet. Vilket vaccin som getts till barn har varierat över tid och i olika regioner.
- Ger 70 - 90 % skydd mot invasiv pneumokocksjukdom orsakad av ingående serotyper. Dessa utgör idag ca 30 % av alla invasiva infektioner i Sverige.
- Skyddet mot pneumokockpneumoni hos personer äldre än 65 år är enligt en stor holländsk studie omkring 40 % mot de serotyper som ingår i vaccinet.
- Inducerar T-cellsberoende svar, immunologiskt minne, även hos barn < 2 år.
- Stimulerar mukosal immunitet vilket skyddar mot kolonisering med pneumokocker → ger flockimmunitet.
- Ingår i barnvaccinationsprogrammet och ger ett bra skydd till de flesta barn även om de tillhör en riskgrupp.

Vaccinationsrekommendation (se även flödesschema på sidan 4)

1. Mycket hög risk för pneumokocksjukdom

Vuxna och barn från 2 års ålder med följande diagnoser eller tillstånd bedöms ha mycket hög risk för invasiv pneumokockinfektion:

- aspleni eller hypospleni
- likvorläckage
- cochleaimplantat
- tillstånd som innebär kraftigt nedsatt immunförsvar: stamcells- eller benmärgstransplantation, hematologisk cancer, sicklecellanemi
- andra tillstånd som innebär nedsatt immunförsvar på grund av sjukdom eller behandling, till exempel lungcancer, behandling med TNF-alfa-hämmare, monoklonala antikroppar eller cytostatika
- cystisk fibros
- organtransplantation

1.1 Till tidigare ej pneumokockvaccinerad

En dos (0,5 ml) av Prevenar 13 följt av en dos Pneumovax tidigast efter två månader. Pneumovax kan upprepas en gång när det gått minst fem år sedan den första dosen med Pneumovax.

1.2. Till person tidigare vaccinerad med Pneumovax

En dos Prevenar 13 ges tidigast ett år efter senaste dosen av Pneumovax.
Pneumovax kan upprepas en gång när det gått minst fem år sedan föregående dos Pneumovax.

1.3 Till person tidigare vaccinerad med konjugatvaccin (Prevenar, Prevenar 13 eller Synflorix)

Detta blir aktuellt framför allt för barn från 2 års ålder som vaccinerats med konjugatvaccin inom barnvaccinationsprogrammet. Till dessa barn ges **en dos Pneumovax tidigast två månader efter den senaste dosen av konjugatvaccinet. Pneumovax kan upprepas en gång** när det gått minst fem år sedan den första dosen Pneumovax.

2. Ökad risk för pneumokocksjukdom

Vuxna och barn från 2 års ålder med följande diagnoser eller tillstånd bedöms ha ökad risk för invasiv pneumokockinfektion:

- kronisk hjärtsjukdom
- kronisk lungsjukdom
- andra tillstånd som leder till nedsatt lungfunktion eller försämrad hostkraft med sekretstagnation, till exempel vissa kroniska neurologiska sjukdomar eller extrem fetma
- kronisk leversjukdom
- kronisk njursvikt
- diabetes mellitus

Ge en dos (0,5 ml) Pneumovax till ovaccinerade. Revaccination rekommenderas inte.

3. Övriga grupper som rekommenderas vaccination

Personer som är 65 år eller äldre rekommenderas vaccination. I följande grupper rekommenderas dessutom vaccination efter individuell bedömning:

- Personer med alkohol- eller drogmissbruk
- Rökare
- Svetsare utsatta för toxisk rök

Ge en dos (0,5 ml) Pneumovax till ovaccinerade. Revaccination rekommenderas inte.

Kombination med andra vacciner

Pneumovax kan ges samtidigt med influensavaccin, förutsatt att olika injektionsställen används. Studier på vuxna har visat att Prevenar 13 kan ges samtidigt med tri- eller tetravalent

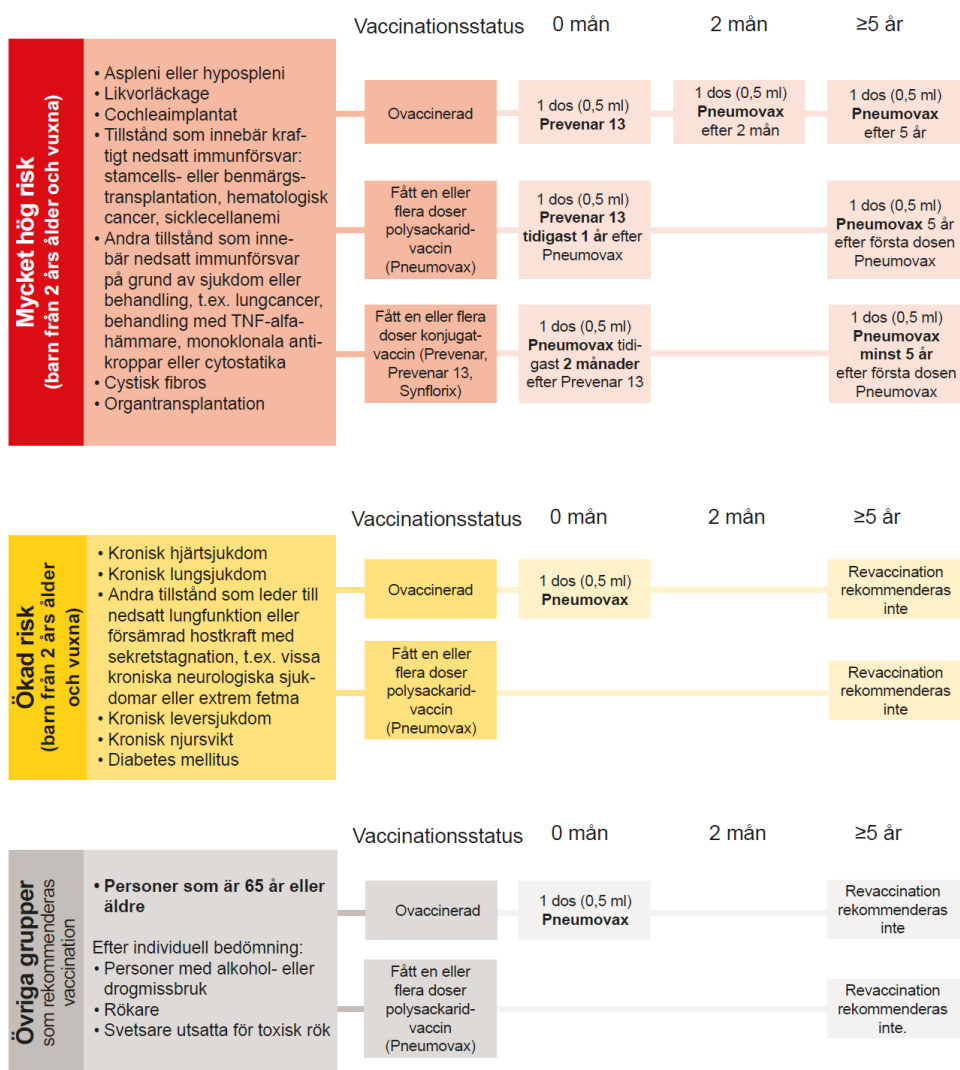
inaktiverat influensavaccin. Immunsvaret blev då något lägre än när det gavs ensamt, men detta saknar troligen klinisk relevans. Däremot sågs en något högre frekvens av biverkningar vid samtidig administration. Samtidig administration av Prevenar 13 och andra vacciner hos vuxna har inte undersökts.

Vaccination vid behandling med orala antikoagulantia (Waran, DOAK)

Se Läkemiddelskommitténs [riktlinje för vaccination vid behandling med antikoagulantia](#) i mappen Rekommendationer och checklistor.

Flödesschema

Vaccinationsschema pneumokockvaccin

Stamcellstransplanterade följer eget schema och handläggs i samråd mellan infektionsläkare och hematolog.

Referenser

- [Rekommendationer om pneumokockvaccination till riskgrupper, Folkhälsomyndigheten 2020](#)
- [Comparison of the Impact of Pneumococcal Conjugate Vaccine 10 or Pneumococcal Conjugate Vaccine 13 on Invasive Pneumococcal Disease in Equivalent Populations, Clin Infect Dis. 2017](#)
- [Polysaccharide Conjugate Vaccine against Pneumococcal Pneumonia in Adults, NEJM 2015](#)

Bilagor

- Hälsodeklaration inför vaccination mot pneumokocker
- Flödesschema i utskriftsversion

Ändringshistorik

Datum	Ändring	Utförd av
2020-11-02	Ändring kostnad icke riskgrupp.	Lisa Labbé Sandelin
2020-10-15	Omarbetning utifrån Folkhälsomyndighetens nya rekommendationer. Förtydligande avseende riskgrupper; drogmissbruk och rökning har inkluderats. Flödesschemat är uppdaterat. Nytt stycke om kombination med andra vacciner.	Lisa Labbé Sandelin
2020-01-01	Uppdatering avseende kostnadsfri vaccination	Lisa Labbé Sandelin
2019-10-05	Förtydligande avseende besöksavgift.	Lisa Labbé Sandelin
2019-10-04	Regionlogga, ny dokumentmall. Uppdaterad prissättning. Beställning via ApoEx. Uppdaterad referenslista.	Lisa Labbé Sandelin
2018-03-02	Förtydligande avseende ålder i flödesschemat.	Lisa Labbé Sandelin